

GAZİANTEP TUZ HANI

Doç.Dr. Mehmet ÖZKARCI

Yapı; Şahın Mahallesi, Tuz Hanı Caddesi'nde yer alır.

Devrin mimarî özelliğini, sosyal seviyesini gösteren yapılar arasında hanların özel bir yeri vardır. Anadolu Türk mimarisinde hanlar, şehirlerarası yollarda ve şehir içlerinde inşa edilmiştir. Şehirlerarasındaki hanlar, yollar boyunca konaklamalarda geceye kalmadan emniyetle varılabilecek 30-40 km. mesafelere kurulmuştur. Şehir içi hanları ise, bulunduğu şehrin yol sistemine ve ticaret bölgelerinin kuruluşlarına göre yerlerini almışlardır. Şehir hanları, o şehrin ticarî bakımından gelişmesini sağlayan önemli yapılar olmuştur. Gaziantep, han mimarisi bakımından çevresindeki şehirlere göre oldukça zengin sayılır. Bugün şehir merkezinde onyedî (17) han bulunmaktadır. Çünkü Antep bulunduğu bölgenin coğrafî konumundan dolayı tarih boyunca önemli ticaret ve kültür merkezi olmuştur. Çeşitli yönlerden gelen birçok ticaret yollarının Antep'den geçmesi şehre ayrı bir hususiyet kazandırarak, kendi bölgesi içinde ticaret merkezi haline gelmesine sebep olmuştur¹. Gaziantep geçmişte olduğu gibi, bugün de bölgenin en önemli ticaret şehri konumundadır.

Tanıtmaya çalıştığımız Tuz Hanı'nın inşa kitabesi olmadığı için yapım tarihini kesin olarak bilemiyoruz. Fakat Hicri XI. yüzyıla (Miladî XVII. yüzyıl) âit Gaziantep Şer'î Mahkeme Sicilleri'nde yapının adı geçmektedir². Ayrıca Antep'e ilk defa 1648'de gelen Evliya Çelebi, Seyahatnâmesi'nde Tuz Hanı ile beraber birkaç hanın adını zikrederek, bu yapıların Antep'in en meşhur hanları olduğunu ifade etmektedir³. Bu kaynaklara göre, Tuz Hanı'nın XVI. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiğini düşünmekteyiz.

Ayrıca, Gaziantep'i tanıtmak maksadıyla hazırlanan bir yayında, "Tuz Hanı'nın XIX. yüzyılda Battal Bey tarafından yaptırıldığı söyleniyor"⁴ diye bir ifade bulunmaktadır. Fakat yukarıda güvenilir kaynaklarımız olduğuna göre, bu rivayete itibar etmemek gerekir. Ayrıca yapının mimarî durumu da, hanın XIX. yüzyıldan daha önce inşa edildiğini göstermektedir. Yukarıdaki yayında adı geçen Battal Bey'in hanı yaptırmayıp, tamir ettirdiğini sanmaktayız. Çünkü; 22 Ekim 1822 tarihinde Antep'de büyük bir deprem olmuş ve birçok bina

bu sebeple yıkılmıştır⁵. Bu deprem sırasında büyük hasar gördüğü anlaşılan Lala Mustafa Paşa Hanı (1563-1568), 1250 H./1834 M.(?) yılında Battal Bey tarafından 18.826 kuruşa tamir ettirilmiştir⁶. Bu deprem esnasında zarar gördüğünü sandığımız Tuz Hanı da Battal Bey tarafından tamir ettirilmiş olabilir.

Bugün özel şahısların mülkiyetinde bulunan Tuz Hanı'nın mimarını ve bânisini bilemiyoruz.

HANIN TANITIMI VE MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Tuz Hanı; tek avlulu, iki katlı Osmanlı hanları grubuna girer. Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini bünyesinde toplayan yapı, arsa ve yol durumuna göre şekil aldığı için çarpık bir plana sahiptir. Han, kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş ve dıştan yaklaşık 50.00 X 51.00 m. ölçülerindedir.

Gaziantep'in erken tarihli hanlarından biri olan yapı, "yolcu hanı" olarak yapılmıştır. Önceden alt katta yer alan mekânlar depo, ahır ve servis hacimleri olarak; üst kattaki odalar yolcuların ikâmet etmesi maksadıyla; ön cephede caddeye açılan hacimler ise dükkân olarak inşa edilmiştir. Ayrıca üst katın kuzeybatı köşesinde yer alan ve iç kısım ile ilişkisi olmayan mekân da, "kahvehâne" amacıyla yapılmıştır (Çizim: 1-2, Resim: 1). Bugün ise bu hacimlerden sadece ön cephedeki dükkânlar ve kahvehâne fonksiyonunu sürdürürken, alt ve üst katta yer alan bütün mekânlar dükkân şeklinde kullanılmaktadır. Önceden "yolcu hanı" olan yapı, bugün "iş hanı" olarak hizmet etmektedir. Bundan dolayı, alt katta avluya kapı ve pencereleriyle açılan odaların büyük bir kısmının ön duvarları yıkılarak eyvan şekline dönüştürülmüştür. Hanın avlusu ise, dükkân sahipleri tarafından oto parkı olarak kullanılmaktadır. Han, şehrin en önemli ticaret merkezinde bulunduğu için etrafı çeşitli binalarla kuşatılmıştır.

Hanın duvar ve örtü sisteminde sarımsıtrak renkte küfeki ince yonu taş, cümle kapısında siyah ve sarımsıtrak ince yonu taş kullanılmıştır. Alt kattaki mekânların üzeri sivri beşik tonoz, aynalı tonoz ve yarım çapraz tonozlarla örtülürken, üst kattaki revak ve odalar alttan düz toprak dam, üstten kırma kiremit çatıyla kapatılmıştır. Her iki katta yer alan odaların kapı ve pencereleri basık kemerlidir.

a) Alt Kat :

Alt kat; dört taraftan muhtelif ebat ve şekillerde mekânlarla kuşatılan çarpık planlı avlu, kuzey cephenin tamamında ve doğu

cephenin de kuzey tarafında dışa açılan ve avlu ile irtibatları olmayan dükkânlardan meydana gelir (Çizim:1).

Kuzey cephede, sivri beşik tonozlarla örtülen onyeddi (17) dükkân, hana girişi sağlayan cümle kapısı ve batı köşede bir merdiven bulunur (Resim:1-2). Boyutları 1.20 x 1.45 m. ile 2.90 x 6.50 m. arasında değişen dükkânlardan ikisi "L" biçiminde, diğerleri ise boyuna dikdörtgen planlıdır. Bu hacimlerden doğu köşede yer alan ikisi, ölçüleri farklı toplam üç dolap nişine sahiptir. Cephenin batı köşesindeki merdiven ise, hanın üst katı ile irtibatlı olmayan ve hanla birlikte yapıldığı anlaşılan "Kahvehâne"ye çıkışı sağlar. Hanın doğu cephesinin kuzey köşesine yerleştirilen iki dükkân ortalama 1.70 x 2.00 m. ölçülerinde olup, sivri beşik tonozlarla kapatılmıştır (Resim:3).

Avlu çarpık bir plana sahiptir; doğu kenarı 29.80 m., batı kenarı 29.60 m., güney kenarı 27.50 m. ve kuzey kenarı 32.00 m. dir. Avluya kuzey cephenin yaklaşık ortasından ve doğu cephenin kuzey tarafından açılan iki kapı ile ulaşılmaktadır. Kuzey cephede yer alan 3.00 m. açıklığındaki sivri kemerli cümle kapısı, üzeri düz tavan ve sivri beşik tonozla kapatılmış 2.40 x 12.00 m. ölçülerindeki geçitle avluya bağlanır (Resim: 4-5). Doğu cephede bulunan 1.10 m.genişliğindeki basık kemerli diğer kapı ise, beşik tonozla örtülü bir mekân vasıtasıyla avluya bağlanır. Bu küçük açıklık, cümle kapısı kapandıktan sonra hana geç vakitte gelen yolcuları içeri almak ve cümle kapısının yükünü hafifletmek için yapılmış olabilir. Cümle kapısını avluya bağlayan geçidin doğu tarafında 2.40 x 2.50 m. ölçülerinde, üzeri sivri beşik tonozlu bir oda bulunur. Bir kapı ve bir pencereyle geçide açılan bu mekânın "hancı başı"nın kalması için yapıldığını sanmaktayız. Avlunun ortasında önceden hanın su ihtiyacını karşılayan bir kuyu bulunmaktaymış, günümüz de ise bunun yerine mermer şadırvan yapılmıştır.

Kuzey kanat, avlu geçidi ile beraber dokuz odadan meydana gelir (Çizim:1). Boyutları 2.60 x 4.80 m. ile 3.40 x 4.65 m. arasında değişen odalar, kuzey güney doğrultusunda sivri beşik tonozlarla örtülmüştür. Avlu geçidinin iki tarafına yerleştirilen odalar birer kapı ve birer pencereyle geçide açılırlar. Bu mekânların güney duvarları sonradan yıkılarak dükkân şekline dönüştürülmüştür (Resim:5); Odaların önceden güney duvarlarında avluya bakan ikişer pencerelerinin olduğunu düşünmekteyiz. Aynı şekilde bu kısımda yer alan üç odanın güney duvarları sonradan yıkılarak eyvan şekline dönüştürülmüştür. Orjinal özelliklerini koruyan diğer dört odadan batı köşedeki bir kapıyla, öbürleri ise birer kapı ve birer pencereyle

avluya açılırlar. Sonradan eyvan şekline dönüştürülen mekânların da önceden birer kapı ve birer pencereye sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Doğu kanat, altı gözlü revak ile toplam on mekândan oluşmaktadır (Çizim: 1; Resim: 6). Ayrıca bu kısmın kuzey tarafında, üst kata çıkışı sağlayan bir de merdiven bulunur. Yanlarda duvarlara, önde beş payenin üzerine oturan 3.30 x 20.00 m. ölçülerindeki revakın kuzey köşedeki gözü sivri beşik tonozla, diğerleri ise yarım çapraz tonozlarla örtülmüştür. Revakın gerisine yedi oda ve doğu cephedeki kapı ile avlu arasındaki irtibatı sağlayan bir mekân yerleştirilmiştir. Kuzey köşedeki oda bir kapıyla revaka, bir pencereyle de önündeki geçiş mekânına açılır; pencere sonradan kapıya dönüştürülmüştür. Odalardan beş tanesi birer kapı ve birer pencereyle revaka, güney köşedeki hacim ise bir kapıyla kuzeyindeki odaya açılır. Bu kısımda yer alan hacimlerden sekizinin doğu duvarlarının üst kısımlarında dışa açılan mazgal pencerelere yer verilmiştir. Bu açıklıkların bir kısmı sonradan kapatılmıştır. Revakın gerisindeki odalardan birinin ön duvarı sonradan yıkılarak eyvan şekline dönüştürülmüştür. Revakın iç kısmı da briket duvarlarla örülerek beş bölüme ayrılmış ve gerisindeki odalarla birleştirilmiştir (Resim:6). Revakın güney tarafında arka arkaya yerleştirilmiş iki hacim vardır. Bunlardan biri kapısıyla avluya, penceresiyle revaka açılır. Güney köşede yer alan diğer mekâna ise avludan bir kapıyla girilir ve iç kısım ortadan yuvarlak kemerle iki bölüme ayrılmıştır. Bu mekânın ön tarafına, aynalı tonozla örtülü 1.10 x 1.20 m. ölçülerinde bir hacim yerleştirilmiştir. Avluya bir kapıyla açılan bu küçük hacmin doğu duvarı sonradan yıkılarak arkasındaki mekânla birleştirilmiştir. İki bölümlü mekân ile önündeki küçük hacim önceden helâ olarak yapılmış olabilir. Avlunun doğu kanadında yer alan hacimlerden ikisi kuzey-güney yönünde, diğerleri ise doğu-batı doğrultusunda sivri beşik tonozlarla örtülmüştür. Ölçüleri 2.60 x 4.30 m. ile 3.20 x 6.50 m. arasında değişmektedir.

Güney kanat; dört oda, "L" biçiminde bir mekân ve bu hacimlerin arkasına yerleştirilen ahır ile üst kata çıkışı sağlayan merdivenden oluşur (Çizim:1; Resim:7). 1986 yılındaki incelemelerimizde odalar, avluya birer kapı ve birer pencereyle açılırken, yakın zamanlarda ön duvarları yıkılarak eyvan şekline dönüştürülmüştür. Beşik tonozlarla kapatılan odalar, ortalama 3.10 x 3.60 m. ölçülerindedir. Batı köşedeki mekân ise "L" biçiminde plana sahiptir. Bu hacim bir kapı ve bir pencereyle avlunun güney kısmına, geniş bir açıklıkla da avlunun batı kenarına açılır ve üzeri beşik tonoz ve yarım

çapraz tonozla kapatılmıştır. Bu mekân, ahıra gitmeden kısa bir müddet için hayvan bağlamak amacıyla yapılmış olabilir.

Öndeki hacimlerin arkasına yerleştirilen ve "L" biçiminde plana sahip olan ahır, hanın doğu duvarından, batı duvarına kadar boydan boya uzanmaktadır. Ahır kısmına giriş, avlunun güney kenarı ile batı kenarında yer alan beşik tonozla örtülü iki açıklıktan sağlanmıştır. Ahırın doğu bölümü ortadan üç kemerle iki sahna bölünerek kemerler biri bağımlı, üçü bağımsız dört payenin üzerine istinad ettirilmiştir. Ahırın üzeri sivri beşik tonozlarla kapatılmış ve güney duvarında ondört mazgal pencere açılarak iç mekân aydınlatılıp, havalandırılmıştır. Ahır sonradan yapılan onarımlarla orijinal özelliğini kısmen yitirmiş olup, günümüzde dükkân ve depo olarak kullanılmaktadır.

Batı kanat, sekiz oda ile ahıra girişi sağlayan hacimden oluşur (Çizim:1). Kuzey köşede yer alan oda güneyindeki odaya, diğerleri ise avluya açılırlar. Yedi odanın ön duvarları sonradan yıkılarak eyvan şekline dönüştürülmüş ve üstten gelen ağırlık da beton kirişler vasıtasıyla yan duvarlara aktarılmıştır (resim: 8). Eyvan biçimindeki mekânların önceden, orijinal özelliklerini muhafaza ederek günümüze gelen odalar gibi, birer kapı ve birer pencereyle avluya açıldıkları anlaşılmaktadır. Bu kısımda yer alan odalar doğu-batı doğrultusunda sivri beşik tonozlarla örtülmüş ve boyutları 3.60 x 5.60 m. ile 2.80 x 7.60 m. arasında değişmektedir.

b) Üst Kat :

Hanın üst katına avlunun kuzey, güney ve doğu kenarlarında yer alan üç merdivenle çıkılır; kuzeydeki merdiven sonradan yapılmıştır. Avlu dört taraftan sivri kemerli revak ile kuşatılmıştır. Revak kemerleri güney köşelerde "L", kuzey köşelerde dikdörtgen, aralarda ise kare kesitli toplam otuzbeş payenin üzerine istinad ettirilmiştir. Kemer açıklıkları 2.20 m. ile 3.00 m. arasında değişmektedir. Revakın gerisine ise, çeşitli ebat ve şekillerde odalar yerleştirilmiştir (Çizim: 2). Odaların içlerinde birer küçük dolap nişleri bulunmaktadır.

Güney kanat onbir odadan ibaret olup, 3.20 x 34.00 m. ölçülerindeki sekiz sivri kemer gözlü revaka açılırlar (Çizim:2; Resim:7) Doğu köşedeki oda bir kapıyla revaka, iki pencereyle dışarıya, diğer odalar ise birer kapı ve birer pencereyle revaka açılırlar. Bu hacimlerin boyutları ortalama 3.20 x 4.40 m. dir.

Batı kanat, on odadan meydana gelir. Güney köşedeki mekân bir kapı ile, diğerleri de birer kapı ve birer pencereyle 3.30 x 34.20 m.

ölçülerindeki dokuz sivri kemer gözlü revaka açılırlar (Çizim: 2; Resim:8). Bu kısımda yer alan odalar hafif çarpık planlı olup, boyutları 2.40 x 4.30 m. ile 3.80 x 4.20 m. arasında değişmektedir.

Kuzey kanal, önüç oda ve hanın iç kısmıyla bir irtibatı olmayan kahvehânededen oluşur (Çizim: 2; Resim 1,5). Hanın kuzeybatı köşesinde yer alan kahvehâne, dükkânların üzerine yapılmıştır (Resim:1). Çarpık planlı olan bu hacim yaklaşık 10.70 x 11.50 m. ölçülerindedir. Buraya kuzey cephenin batı köşesinde yer alan "L" biçiminde merdivenle çıkılır. Odalar ise, birer kapı ve birer pencereyle 5.20 x 39.60 m. ölçülerinde dokuz sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Kuzey revakı diğer revaklardan hem geniş, hem de zemini bir basamak daha aşağıda tutulmuştur. Kuzey revakı batı köşede yer alan kahvehânededen dolayı, batı revakı ile tam birleşmemektedir. İki revak arasındaki bağlantı, 0.90 x 2.00 m. ölçülerindeki biraçıklıktan sağlanmıştır. Ayrıca kuzey revakının doğu duvarında bir pencere açılmıştır. Revakın gerisine yerleştirilen odalardan doğu köşedeki çarpık planlı, diğerleri ise boyuna dikdörtgen planlı olup, boyutları 2.30 x 6.40 m. ile 4.00 x 6.40 m. arasında değişmektedir. Batı köşedeki odanın bir, doğu köşedeki çarpık planlı odanın yedi, diğerlerinin de caddeye açılan ikişer pencereleri daha vardır. Bu pencerelerin üst kısımlarına ise ondört küçük açıklık yerleştirilmiştir (Resim: 2-3). Doğu köşedeki odanın doğu duvarı, cepheden dışı 0.40 m. kadar taşınıtı yapmaktadır. Ayrıca bu mekânın cephe duvarları diğer odalarınkinden biraz yüksek tutularak, ön cephe hareketlendirilmiştir (Resim:2).

Doğu kanat, on odadan meydana gelir. Odalar birer kapı ve birer pencereyle 3.30 m. genişliğinde dokuz sivri kemer gözlü revaka, doğu duvarlarında bulunan birer pencereyle de sokağa açılırlar (Çizim: 2; Resim: 3.6). Bu hacimlerin ölçüleri 2.80 x 4.20 m. ile 3.30 x 4. 60 m. arasında değişmektedir. Kuzey köşedeki iki odanın ara duvarı sonradan yıkılarak, ahşap perdeyle iki bölüme ayrılmıştır. Şimdi bu hacimlerden biri helâ, diğeri gereksiz eşyaların bulunduğu depo olarak kullanılmaktadır.

Han oldukça sade bir şekilde inşa edilmiştir. Sadece kuzey cephedeki cümle kapısı sarımtırak ve siyah kesme taşlardan inşa edilerek, ön cepheye hareketlilik kazandırılmaya çalışılmıştır (Resim: 4). Bugün cümle kapısı orijinal durumunu kısmen kaybetmiştir.

DEĞERLENDİRME

Tuz Han; tek avlulu, iki katlı Osmanlı hanları grubuna girer (Çizim: 1-2). Türk mimarisinde bu tipte inşa edilen hanları

Karahanlılar döneminden itibaren görüyoruz⁷. Osmanlılar zamanında tek avlulu, iki katlı han şeması sevilerek yaygın bir şekilde tatbik edilmiştir. Osmanlı şehir hanlarından Bursa Emir Hanı (1339), bu grupta inşa edilen ilk yapıdır⁸. Osmanlılar döneminde yapılan iki katlı hanların dışla bağlantısı artmış, bazan cephelerde dükkânlar yer almaya başlamıştır. Bu tip hanlar hem dışarıdan gelen yolculara hizmet vermiş, hem de şehir içi ticaret hayatının talep ettiği bütün şartları yerine getirmiştir. Alt kattaki mekânlar daha ziyade depo, ahır ve servis hacimleri, ön cephede dışa açılan hacimler dükkân üst katta bulunan odalar yolcuların ikâmet etmesi için yapılmıştır.

Gaziantep'teki hanların büyük çoğunluğu tek avlulu, iki katlı inşa edilmiştir. Tuz Hanı, Osmanlı şehir hanlarının çoğunda olduğu gibi, yol ve arsa durumuna göre şekil aldığı için çarpık bir plana sahiptir. Hanın ön cephesinde yer alan dükkânlara bazı Osmanlı hanlarında yer verilirken, üst katın kuzeybatı köşesine yerleştirilen ve iç kısımına bağlantısı olmayan kahvehâneye tesbit edebildiğimiz kadarıyla başka hanlarda rastlanmıyoruz (Resim: 1). Ayrıca Gaziantep'de Lala Mustafa Paşa Hanı (1563-1568), Eski Gümrük Hanı (1873-1878), Belediye Hanı (1885-1886) ve Elbeyli Hanı'nın (XIX. yüzyılın sonu) üst katlarındaki bazı mekânların, hana gelen yolcuların oturup sohbet etmeleri için kahvehâne amacıyla yapıldığını sanmaktayız.

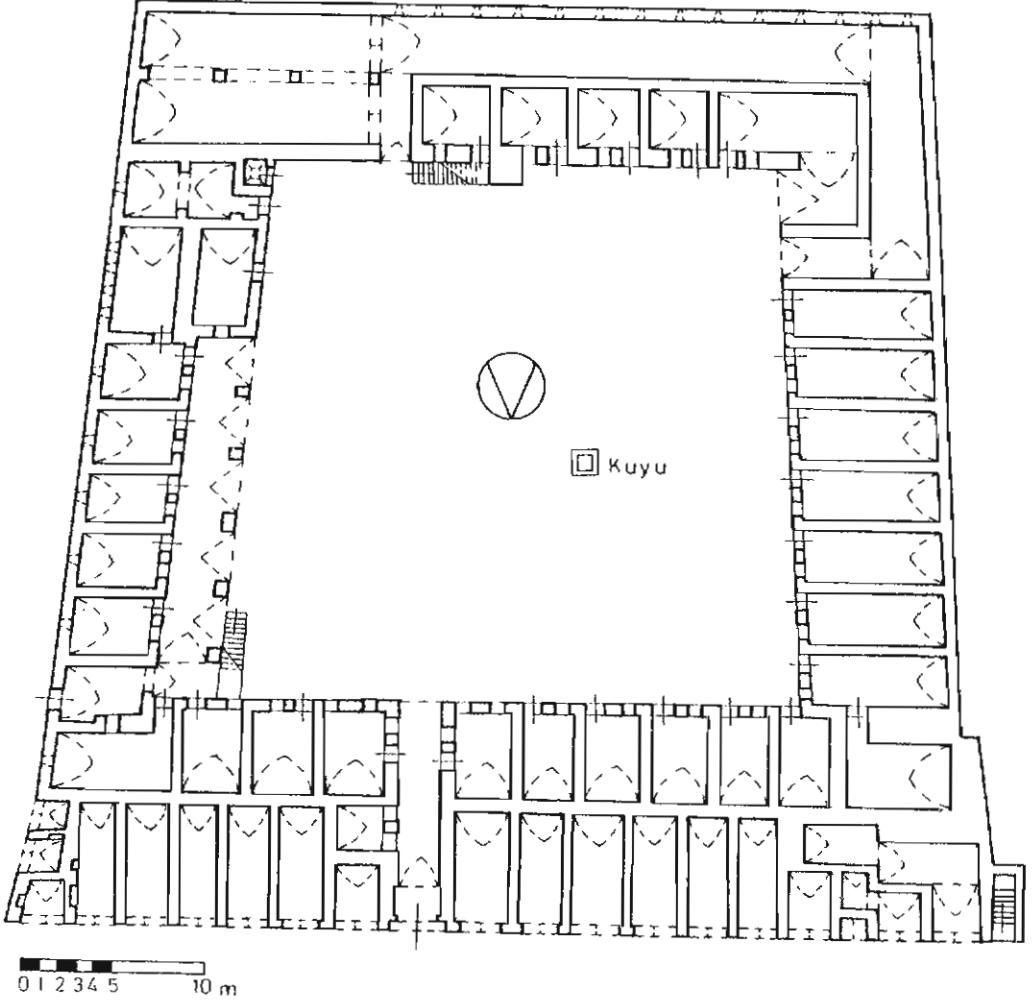
İki katlı Osmanlı han mimarisinde avlu genellikle hem alt, hem de üst katlarda revakla kuşatılırken, bu düzenlemeyi Tuz Hanı'nda göremiyoruz. Bu yapıda avlu üst katta dört taraftan revakla çevrelenirken, zemin katın sadece bir tarafında revaka yer verilmiştir (Çizim: 1-2). Gaziantep'de mevcut olan onyeddi (17) handan sadece Lala Mustafa Paşa Hanı (1563-1568), Tuz Hanı, Yeni Han (1757-1785) ve Anadolu Hanı'nda (XIX. yüzyılın ortaları) yalnız avlunun bir kenarına revak yapılmıştır. Bu durum Gaziantep hanlarının bir özelliğini oluşturmaktadır.

Tuz Hanı'nın alt katındaki mekânlar çeşitli tonozlarla örtülürken, üst katındaki revak ve odaların üzeri alttan düz toprak dam, üstten ve kırma kiremit çatıyla kapatılmıştır (Resim: 5-6). Bu durum Gaziantep'deki hanların çoğunda görülür. Tuz Hanı, alt ve üst katındaki farklı örtü sisteminden dolayı da diğer Osmanlı hanlarından ayrılır. Çünkü Osmanlı hanlarının alt ve üst katlarındaki bütün mekânlar genellikle çeşitli biçimlerde yapılan tonozlarla örtülmüştür.

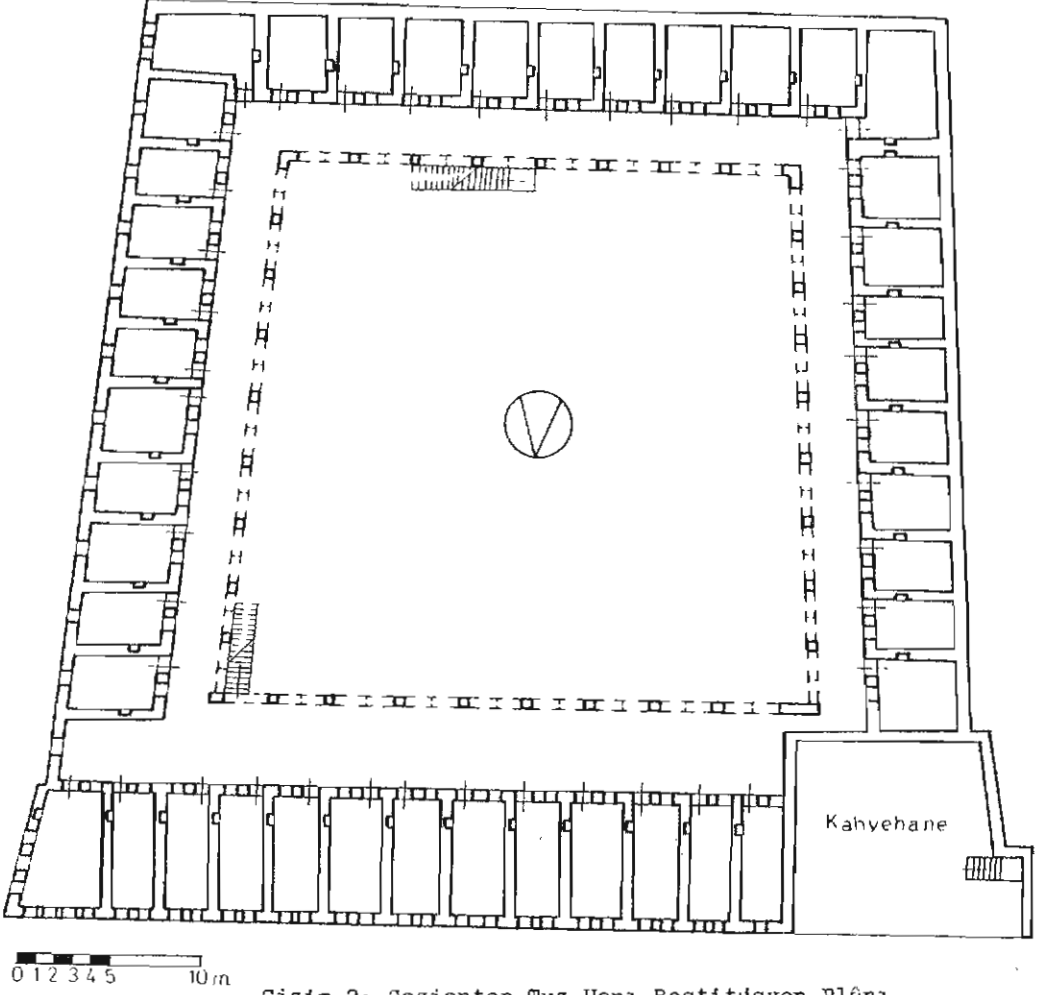
Tuz Hanı'nda dikkâtımızı çeken bir başka husus ise, kuzey cepheye yer alan cümle kapısının iki renkli taştan yapılmış olmasıdır (resim:4). Aynı şekilde Gaziantep'de inşa edilen dinî ve sivil yapılarda renkli taş işçilliği sevilerek kullanılmıştır. Çünkü Antep yapıları bulunduğu bölgenin coğrafi konumundan dolayı Zengi, Eyyûbî ve Memlûklu sanatlarından büyük ölçüde etkilenmiştir. Ayrıca bu şehirde mevcut olan hanların çoğunun cümle kapısı iki renkli taştan yapılmıştır. İki renkli taş bezemeye sahip⁹ olan han taçkapılarına örnek olarak; Zazadin Hanı (Konya-Aksaray/1237) ve Diyarbakır Hüsrev Paşa Hanı'nı (1554)¹⁰ verebeleriz.

DİPNOTLAR:

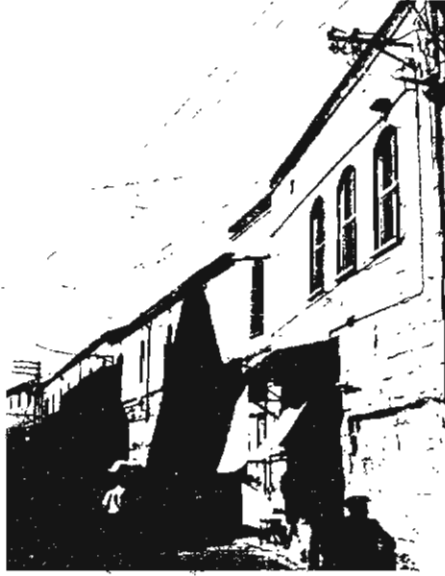
- 1-B.Darkot-H.T. Dağlıoğlu, "Ayıntab" mad., İslâm Ansiklopedisi, II, İstanbul, 1979, s. 67; H. Özdeğer, Onaltıncı Asırda Ayıntâb Livâsı, I, İstanbul, 1988, s. 119.
- 2-Bu bilgiyi, Gaziantepli araştırmacı ve yazar Cemil Cahit GÜZELBEY'den aldım, kendisine teşekkür ederim. Bu araştırmacı, Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri'nin bir kısmını inceleyip yayınlamak için ilim dünyasına sunmuştur. Bir bölümünü ise yayına hazırladığı için, Tuz Hanı ile ilgili kısım kendi arşivinde bulunmaktadır.
- 3-Evlîya Celebi Seyahatnâmesi, IX, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1984, s.47.
- 4-Gaziantep Kültür ve Turizm Rehberi, Gaziantep Valiliği Yayınları, Anonim, Gaziantep, 1985, s. 17.
- 5-C.C.Güzelbey-H.Yetkin, Gaziantep Ser'i Mahkeme Sicillerinden Örnekler, -Cilt: 81-141 (Mîlâdî: 1729-1825)-, Gaziantep, 1970, s. 121.
- 6-C.C.Güzelbey, Gaziantep Ser'i Mahkeme Sicilleri. (Cilt: 142 ilâ 143), Fastkûl: 3, Gaziantep, 1966, s.84.
- 7-Bu konuda bkz. M.Cezar, Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık, İstanbul, 1977, s. 189-191; C.Güran, Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1978, s. 3.; O. Aslaanapa, Türk Sanatı, I, İstanbul, 1984, s. 32.
- 8-E.H. Ayverdi, İstanbul Mimarî Çağının Menşei: Osmanlı Mimarîsinin İlk Devri. -630-805 [1230-1402]-, I, İstanbul, 1966, s. 100.
- 9-S. Mülayim, Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler, Selçuklu Çağı, Ankara, 1982, s. 61.
- 10-M.Sözen, Diyarbakır'da Türk Mimarisi, İstanbul, 1971, s. 194.

Çizim 1: Gaziantep Tuz Hanı Restitüsyon Plânı
(Zemin Kat)

Çizim 2: Gaziantep Tuz Hanı Restitüsyon Plânı
(1st Kat)

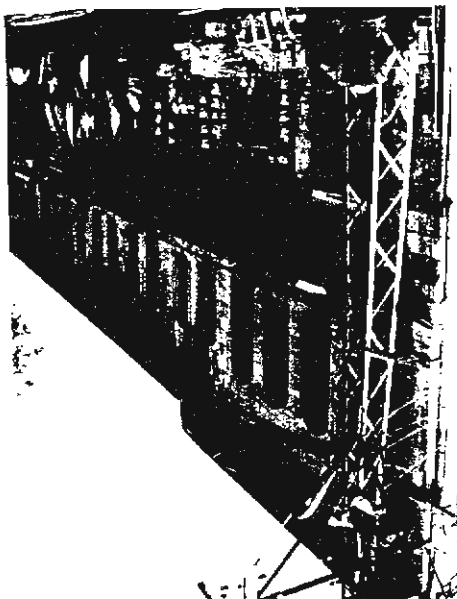

Resim 3: Gaziantep Tuz Hânî, Doğu Cephe

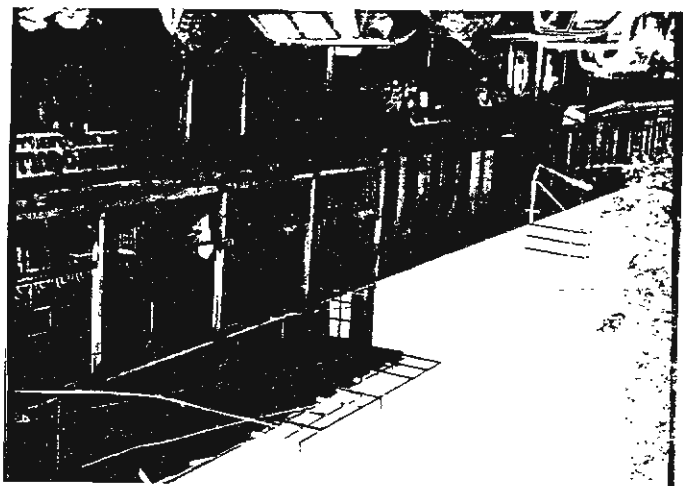

Resim 4: Gaziantep Tuz Hânî, Cümle Kapısı ve Avlu

Resim 2: Gaziantep Tuz Hanı, Kuzey Cephe

Resim 1: Gaziantep Tuz Hanı, Kuzey Cephe

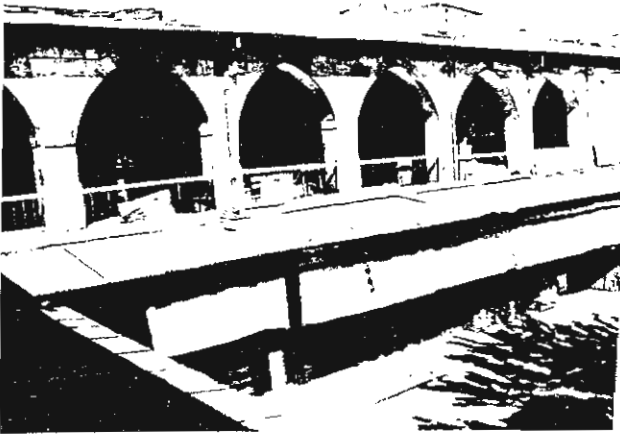
Resim 5: Gaziantep Tuz Hanı, Avlunun kuzey Kenarı

Resim 6: Gaziantep Tuz Hanı, Avlunun Doğu Kenarı

Resim 7: Gaziantep Tuz Hanı, Avlunun Güney Kenarı

Resim 8: Gaziantep Tuz Hanı, Batı Kenarı